

Phân tích truyện ngắn Tinh thần thể dục - [Ngữ văn 11](#)

Dàn ý Phân tích truyện ngắn Tinh thần thể dục

Tìm hiểu đề:

- Thao tác chính: Phân tích
- Nội dung: Nội dung, nghệ thuật và ý nghĩa của truyện ngắn “Tinh thần thể dục”.
- Tư liệu: Tác phẩm “Tinh thần thể dục” của Nguyễn Công Hoan.

* Lập dàn ý:

- **Mở bài:** Giới thiệu ngắn gọn truyện ngắn “Tinh thần thể dục” của Nguyễn Công Hoan.

- **Thân bài:**

+ Đặc sắc của kết cấu truyện: Gồm những cảnh khác nhau tưởng như rời rạc (cảnh van xin, đút lót, thuê người đi thay, bị áp giải đi xem bóng đá ...), nhưng tất cả đều tập trung biểu hiện chủ đề: bọn quan lại cầm quyền cưỡng bức dân chúng để thực hiện một ý đồ bịp bợm đen tối.

+ Mâu thuẫn và tính chất trào phúng truyện:

- Việc xem bóng đá vốn mang tính chất giải trí bỗng thành một tai hoạ giáng xuống người dân.

- Sự tận tụy, siêng năng thực thi lệnh trên của lí trưởng đã gặp phải mọi cách đối phó của người dân khôn khéo.

+ Đặc điểm ngôn ngữ truyện:

- Ngôn ngữ người kể chuyện: Rất ít lời, mỗi cảnh có khoảng 2 dòng, như muốn để người đọc tự hiểu lấy ý nghĩa.

- Ngôn ngữ các nhân vật: Lời đối thoại giữa các nhân vật rất tự nhiên, sinh động,... thể hiện đúng thân phận và trình độ của họ. Ngôn ngữ của lí trưởng không mang “kiểu hành chính” nào cả ...Qua ngôn ngữ các nhân vật, người đọc có thể hình dung đó là một xã hội hỗn độn.

+ Giá trị hiện thực và ý nghĩa phê phán của truyện: Tác giả dùng bút pháp trào phúng để châm biếm trò lừa bịp của chính quyền. Nội dung truyện không phải hoàn toàn bịa đặt. Để tách người dân khỏi ảnh hưởng của các phong trào

yêu nước, thực dân Pháp đã bày ra các trò thể dục, thể thao (đua xe đạp, thi bơi lội, đấu bóng đá...) để đánh lạc hướng. Do đó, truyện “cười ra nước mắt” này có ý nghĩa hiện thực, có giá trị châm biếm sâu sắc.

- Kết bài: Qua tác phẩm, cần thấy được mối quan hệ giữa văn học và thời sự; văn học và sự thức tỉnh xã hội.

Văn mẫu lớp 10: Phân tích truyện ngắn Tinh thần thể dục

Bài làm 1

Truyện ngắn Tinh thần thể dục (đăng trên tuần báo tiểu thuyết thứ bảy số 251, ngày 25/3/1939) đã vạch rõ tính chất bịp bợm của phong trào "thể dục thể thao", "vui vẻ trẻ trung" đương thời mà thực dân Pháp cố động rầm rộ để đánh lạc hướng thanh niên.

Có thể thấy Tinh thần thể dục là một tấn bi hài kịch xung quanh chuyện thể thao lúc bấy giờ.

Vào những năm đầu thế kỉ XX. Sau khi đặt xong ách thống trị ở Việt Nam và Đông Dương, thực dân Pháp bắt đầu tuyên truyền cho chính sách khai thác thuộc địa của chúng. Với các chiêu bài "mở mang nền văn minh tân tiến"... để lừa bịp nhân dân toàn thế giới, rằng chúng đến An Nam để "khai hoá văn minh" nhưng thực chất là để che đậy bản chất thực dân của chúng, che đậy dã tâm cướp nước xâm lăng. Hành động của chúng đã tạo nên một vở hai kịch đặc biệt: "Tinh thần thể dục".

Chất bi hài kịch bộc lộ rõ ngay từ đầu tác phẩm, trong trát quan gửi xuống:

Nay thừa lệnh Tinh đường..., tại sân vận động huyện có cuộc đá bóng thi, nhiều chiến tướng đá rất hay, mọi nhẽ"...

Bức trát quan với nội dung thể thao "vui vẻ trẻ trung" mà như một mệnh lệnh bắt người ta đi xem như bắt đi phu đi lính. Đã thế, trát quan lại hết lời quảng cáo cho các chiến tướng "đá rất hay, mọi nhẽ". Thật là hài hước.

Làng Ngũ Vọng nhận được lệnh phải cử đủ 100 người, "ai đi đến sân vận động cũng phải ăn mặc tử tế, đi đứng nghiêm chỉnh phải vỗ tay luôn luôn, vì hôm ấy có nhiều quan khách"; rồi lại phải "có 5 lá cờ, sẵn sàng từ mười giờ sáng", ai "không tuân lệnh sẽ bị cửi".

Tiếng cười ở đây bật lên là do có mâu thuẫn giữa một bên là tinh thần tự nguyện của thể dục thể thao, một bên là mệnh lệnh hết sức nghiêm khắc; một

bên là tình yêu, hứng thú của người dân đối với bóng đá với một bên là sự ép buộc.

Tiếp sau bức trát quan là những cảnh người dân tìm cách trốn tránh, với những cuộc săn lùng ráo riết của ông lí.

Bắt đầu là cảnh anh Mịch nhăn nhó chấp tay lạy ông lí xin tha cho không đi xem bóng đá. Vì cuộc sống quá khốn khổ, anh phải ở nhà đi làm trừ nợ cho ông Nghị, nếu không thì vợ con anh chết đói.

Trớ trêu thay, các quan của dân đâu có thèm để ý đến sự sống hay chết, đói hay no của dân. Ông lí chỉ biết làm theo lệnh quan trên ép người ta đi xem như ép nộp sưu nộp thuế. Hết nạn nha dịch, sưu cao thuế nặng, lại đến nạn đi xem bóng đá". Ông lí chiếu sổ định để bắt đủ 100 người, ai chống sẽ bị bắt rũ tù. Anh Mịch, "cần răng, cần cổ" lạy cụ lí. Đi xem bóng đá chứ có phải đi tù đâu sao lại sợ đến vậy? Vì cuộc sống túng quẫn quá, họ không sức đâu để đi xem bóng đá. Một cảnh tượng cười ra nước mắt.

Vậy mâu thuẫn hài hước đã được bộc lộ giữa một bên là "phong trào thể dục" với một bên là đời sống khốn khổ của nhân dân.

Cảnh tượng tiếp theo là bác Phô gái. Đến cả một người ốm gần chết như chồng bác Phô gái cũng không được miễn. Vì "ai cũng lấy cớ ốm yếu mà không đi thì người ta đá bóng cho chó xem à?". Và lại, bác Phô gái cũng không đi thay được vì "nữ nhân ngoại tộc, ai kẻ!". Rõ ràng, người dân ở đây không chỉ khổ vì nạn bóng đá hay đói nghèo mà còn vì nạn cường hào, ác bá ức hiếp.

Lại thêm một cảnh quan trọng nữa là bác phó Bính. Ông lí trưởng làm theo phép quan nghiêm túc đến thế lại đi nhận tiền của bà phó chỉ vì để cho một người khác đi xem bóng đá thay con trai bà. Thì ra chỉ có việc đi xem hay không đi xem bóng đá cũng phải có tiền hối lộ. Chi tiết ông Lí nhăn mặt nhặt ba hào bỏ túi đã mâu thuẫn với sự uy nghiêm của ông tạo ra sự hài hước. Lời nói thì vừa "oai phong" vừa bộc lộ cái bản chất bản thủ, đê tiện:

- Tôi nhận lễ của con bà mà tôi lo lắm. Việc quan nào phải việc chơi.

Cái việc ông sắp xếp thời gian cho mọi người lên huyện cũng thật nực cười: trận bóng đá tận ba giờ chiều mới khai mạc, thế mà người xem phải tập trung từ ba giờ sáng, lại còn phải chuẩn bị cơm nắm từ chiều hôm trước..

Nguyễn Công Hoan là cây bút trào phúng xuất sắc, do đó, ta thấy tiếng cười của ông vừa thâm thúy vừa sâu cay. Nghịch lí thể hiện ngay ở tiêu đề của tác phẩm: "Tinh thần thể dục". Đáng lẽ tiêu đề ấy là để ca ngợi thể dục thể thao mới đúng. Nhưng khi đọc những trang truyện chúng ta lại thấy điều ngược lại.

Cuộc bắt người đi xem thể thao đã trở thành cuộc đi săn. "Người đi săn" ở đây là bọn tuấn do ông lí điều khiển, và nạn nhân không ai khác, đó là người nông dân khôn khổ. Họ vì nghèo đói, vì không thích bóng đá nên tìm đủ mọi cách để trốn tránh. Dăm sáu anh khôn ngoan đã kéo đến ngủ nhờ nhà khác, hoặc làng khác. Thật là một cuộc "lánh nạn". Những ngôn từ ở đây được dùng thật sắc sảo. Những cuộc đối thoại diễn ra trong tác phẩm ngắn gọn, rõ ràng như ngôn ngữ kịch, khiến người ta cười ra nước mắt.

Màn kịch cuối cùng, nặng nề nhất là cảnh thằng Cò trốn cùng con nhỏ trong đồng rom, bị lính tuần bắt được. Ta hãy nghe cuộc đối thoại của thằng Cò với hai anh tuấn:

- Lạy các bác, các bác cho tôi ở nhà làm ăn.
- Sao anh đã hẹn với ông lí, lại không đi, để ông ấy chửi địa lên kia kìa.
- Tôi đi thì tôi mất cả ngày, mà mất buổi làm thì tôi với cháu nhịn đói.
- Tôi không biết!
- Mày bị tôi không mượn đâu được quần áo.
- Không biết ! Anh ra đình mà kêu với ông lí!

Trong từng câu chữ, ta đã thấy mâu thuẫn trào phúng hiện lên rõ nét. Đến ngay như ông lí trưởng làng Ngũ vọng, người chịu trách nhiệm chính trong việc săn người đi xem bóng đá cũng phải thốt lên: "Chúng nó ngu như lợn. Người ta cho xem đá bóng chứ ai làm gì mà cũng phải bắt..."; "Mẹ bố chúng nó, cho đi xem đá bóng chứ ai giết thể mà phải trốn như trốn giặc .

Tinh thần thể dục đã phản ánh một cách sâu sắc thực trạng đời sống nhân dân cũng như xã hội Việt Nam lúc bấy giờ. Khi nền văn minh Âu Tây mà thực dân Pháp đem đến Việt Nam đã làm xáo trộn, tạo nên một xã hội hỗn độn giữa lúc nhân dân đang bị bóc lột tận cùng.

Tính bi hài kịch của truyện đã tạo ra những đòn tấn công sắc nhọn đối với chế độ thực dân, phong kiến, lột mặt nạ "văn minh", để lộ ra một cách rất rõ

ràng hiện thực tăm tối và khốn khổ của nhân dân do nạn bóc lột, cường hào, tham nhũng với cường quyền nữa, trong đó có "nạn thể dục thể thao".

Bài làm 2

Nguyễn Công Hoan là nhà văn hiện thực trước Cách mạng tháng tám. Ông thường viết các thể loại truyện ngắn, truyện dài nhưng sở trường là truyện ngắn trào phúng. Ngôn ngữ truyện của ông gần gũi, đời thường, tự nhiên, linh hoạt. Tinh thần thể dục được Nguyễn Công Hoan cho in báo năm 1939, nội dung đả kích phong trào thể thao do thực dân Pháp bày ra để đánh lạc hướng thanh niên.

Nhan đề truyện ngắn chứa tương phản trào phúng cơ bản của truyện và ý nghĩa phê phán toát ra từ sự tương phản ấy. Tinh thần thể dục thể thao bình thường luôn đem lại sự hào hứng, hăng say, phấn chấn; thể hiện tinh thần tự nguyện, tranh đua, mang đến niềm vui lành mạnh. Nhưng trong truyện thì ngược lại hoàn toàn, chỉ thấy ép buộc, răn đe, không khí căng thẳng, điều đứng, là nỗi đau khổ, là thứ tai họa giáng xuống, xóm làng bị một phen náo loạn, tan tác.

Vì sao dân làng Ngũ Vọng đón tin thể thao như vậy?

Dân tình đói khổ, đang chạy ăn từng bữa còn tâm trí đâu mà nghĩ đến chuyện thể thao. Bọn thực dân bày ra, bọn tay sai mẫn cán thực hiện, ép buộc dân chúng đi xem bóng đá, khiến họ rơi vào tình cảnh dở khóc, dở cười. Nhan đề truyện toát lên ý nghĩa tố cáo trò lừa bịp bợm của thực dân và bọn quan lại tay sai cố làm vừa lòng quan thầy chúng, mặc tình nhân dân phê phán thứ thể thao xa lạ làm nguy hại đến mạng sống người dân nghèo.

Mở đầu truyện, tác giả trích nguyên văn tờ trát của quan tri huyện Lê Thăng đầy tính hài hước, bịp bợm. Cách mở truyện tự nhiên, đột ngột, gây chú ý cho người đọc (yếu tố hiện đại trong văn xuôi). Ngôn ngữ hành chín của tờ trát rất cổ lỗ: sức, tuân cứ, cữu. Lời lẽ nghiêm trang đầy vẻ hăm dọa: ... đúng 12 giờ trưa đến xem, không được khiếm diện,... nếu không tuân lệnh sẽ bị cữu (bị kết tội), xen vào là những lời quảng cáo rất buồn cười: ... có cuộc đá bóng thi, nhiều chiến tướng đã rất hay, mọi nhẽ.

Tờ trát đã làm hiện lên bóng dáng trên tri huyện Lê Thăng: vừa hô hào, vừa hăm dọa với thái độ tay sai mẫn cán, lộ rõ tính chất bịp bợm. Ý nghĩa phê

phán nhờ đó mà được thể hiện. Tờ trát bay về làng như mang theo dịch bệnh. Dân tình nghèo đói bị một phen náo động.

Xem cảnh nhà lí trưởng sẽ thấy rõ tình cảnh khốn đốn của nhân dân. Đây là màn kịch giàu kịch tính.

Cảnh 1: Anh Mịch đến tận nhà ông Lí cố xin nghỉ đi xem đá bóng, ông Lí thì cố bắt. Lí do anh ta đưa ra rất chính đáng: nghỉ làm cho ông Nghị thì sẽ bị ông ấy đánh chết. Mà không đi làm thì vợ con chết đói. Anh Mịch van: "Cẩn cở con lạy ông trăm nghìn mới lạy... Ông thương phận nào con nhờ phận ấy". Ngôn ngữ an Mịch tự nhiên còn điệu bộ thật bi hài. Đi xem bóng đá là một tình thế nguy hiểm, tai họa này lôi thêm tai họa khác: ông Nghị giận là chết. Người nông dân đang mang hai cái ách trên cổ: bọn nhà giàu và bọn quan lại.

Ông Lí lạnh lùng: "Kệ mày! Theo lệnh quan, tao chiếu sổ đinh, thì lần này đến lượt mày rồi... không đi, tao sai tuần đến gô cổ lại". Hỗ trợ cho lời nói, ông giơ cái roi song to bằng ngón chân lên trời hăm dọa, ép buộc. Bản chất việc đi xem bóng đá là một thứ đi phu nặng nề, còn ông Lí là một tên tay sai u tối.

Cảnh 2: Bác Phô đến van nài xin cho chồng nghỉ xem đá bóng. Lí trưởng thẳng thừng từ chối. Lí do bác đưa ra rất thiết tha: Chồng bác ốm, ra nắng sẽ chết ốm. Thấy tình thế không xuôi, bác Phô xin đi xem đá bóng thay cho chồng cũng không được. Đây là chi tiết hài. Ngôn ngữ bác Phô bình dân tự nhiên, đáng ngòi xôm rất nhà quê, chất phác.

Lí trưởng bác bỏ: Không được, theo lệnh quan ốm gần chết cũng phải đi, "Không đi, thì người ta đá bóng cho chó xem à?". Bác gái đi thay cũng không được vì phận nữ nhi. Ngôn ngữ lí trưởng thô tục, hài hước nhưng lột tả được bản chất vấn đề.

Bác Phô lâm vào tình thế cùng đường. Xem đá bóng quả là tai họa, nguy ại đến tính mạng.

Cảnh 3. Người tương đối khá giả trong làng là cụ phó Bính thì giải quyết bằng cách thuê người đi xem đá bóng thay co con trai nhưng cũng phải lo đút lót cho ông lí để che giấu sự phạm pháp. Thậ bi hài.

Ông Lí chấp thuận, nhưng... nhả mặt, nhặt ba hào, bỏ túi còn rên rĩ: "Làm việc mà gặp phải những người như con bà, thì tôi chết mất". Ông đã đang đóng kịch, bộ mặt rất kịch, hài hước. Cẩn thận, ông còn dặn thêm phải bảo

thằng Sang nắm cơm từ chiều hôm trước. Tai họa vì đi xem đá bóng cứ phình to.

Mắn cán đến thế mà sáng hôm sau vẫn không đủ một trăm người đi xem đá bóng. Tờ mờ sáng, cảnh lung sục, bắt bớ náo động: tiếng ông lí quát giữa sân đình, tiếng bọn tuần dạ rạn, những ngọn đuốc kéo đi các ngả, tiếng chó rống dậy. Nghệ thuật miêu tả âm thanh, ánh sáng... đã dựng lên khung cảnh sống động, tạo không khí căng thẳng, náo loạn mang tính chất khủng bố (giống nạn bắt người trốn sưu thuế).

Đêm trước người ta tản cư sang làng bên để lánh nạn cả, may mắn bắt sống được anh Cò đang ôm con trốn trong đồng rơm. Người ta moi anh ra rồi đi xềnh xệch. Một cảnh tượng bi hài. Lí do trốn: anh không mượn được quần áo để mặc, với lại không đi làm thuê thì chết đói cả nhà.

Cảnh đoàn người được dẫn đi xem đá bóng thất thểu, thảm hại như cảnh đi phu nhưng bên ngoài thì giống như đi giễu hành: "xếp hàng năm lại, đi cho đều bước". Bọn tuần và lí trưởng đi theo cánh giữ cẩn thận chẳng khác gì giữ đám tù nhân. Thật bi hài.

Kết thúc là tiếng chửi đồng của ông Lí, khi vừa đi kèm cạnh đoàn người: "Mẹ bố chúng nó, cho đi xem đá bóng chứ ai giết chết mà phải trốn như trốn giặc". Chi tiết này là đỉnh cao của màn cao trào phúng bộc lộ bản chất sự kiện: thể thao là một thứ giặc và làm toát lên chủ đề của truyện.

Truyện thành công trong nghệ thuật trào phúng: tạo tình huống tương phản trào phúng; cách dẫn truyện, dựng cảnh; nhiều chi tiết gây cười; ngôn ngữ trào phúng sử dụng đắc địa.

Truyện Tinh thần thể dục đã kích phong trào thể thao bịp bợm do thực dân chủ trương, bọn tay sai mần cán ra sức thực hiện trở thành tai họa khôn lường cho nông dân.

Bài làm 3:

Nguyễn Công Hoan là nhà văn trào phúng xuất sắc với những tác phẩm nổi tiếng như "Kép Tư bền", "Bước đường cùng", "Hai thằng khốn nạn",... Và tiêu biểu trong số đó không thể không kể đến truyện ngắn "Tinh thần thể dục". Đây là tác phẩm thẳng thắn tố cáo tính chất bịp bợm của "phong trào thể dục thể thao" mà thực dân Pháp sử dụng để đánh lạc hướng lòng yêu nước của nhân dân ta.

Truyện ngắn này gồm năm cảnh tượng chừng như rời rạc và không có sự liên kết nhưng thực chất chúng lại kết hợp với nhau để cùng bộc lộ chủ đề chung. Nhắc đến các phong trào thể dục thể thao, người ta thường liên tưởng tới sự khỏe khoắn, vui vẻ, đây là dịp để mọi người giao lưu, giải trí. Nhưng khác với quy luật tâm lý thông thường đó, phong trào thể dục thể thao đối với những người dân xã Ngũ Vọng lại trở thành một tai họa khôn lường. Hành động tham gia cổ vũ cho trận đấu là hành động hoàn toàn tự nguyện nhưng quan tri huyện lại có phiên trát gửi đến hương lý xã Ngũ Vọng để yêu cầu "các thầy thông báo cho dân làng biết và phải thân dẫn đủ một trăm người, đúng 12 giờ trưa đến xem, không được khiếm diện" vào "ngày 19 Mars này, tức 29 tháng giêng An Nam, tại sân vận động huyện". Không chỉ vậy, những người đi xem đá bóng phải "ăn mặc tử tế, đi đứng nghiêm chỉnh, và phải vỗ tay luôn luôn, vì hôm ấy có nhiều quan khách". Đáng lẽ hoạt động đó cần tinh thần tự giác, tự nguyện của nhân dân thì các quan huyện dưới quyền thống trị của thực dân Pháp lại biến nó trở thành hành động bắt buộc. Vì thế trận đấu bóng đá cũng mất đi phần nào sự hào hứng, phấn khởi của các cổ động viên.

Nguyễn Công Hoan đã tái hiện lại năm cảnh với những hoàn cảnh khác nhau mà nhân dân lao động gặp phải. Nội dung cảnh thứ nhất là việc anh Mịch đến xin ông lí không đi xem đá bóng vì phải "đi làm trừ nợ cho ông nghị" nhưng không được chấp thuận. Ông lí không quan tâm đến việc anh Mịch có thể sẽ bị ông nghị đánh chết vì anh ta không đi làm trừ nợ, ông lí cũng không quan tâm đến việc vợ con anh ta sẽ chết đói mà chỉ quan tâm đến số lượng, quan tâm đến chỉ thị của cấp trên: "Chết đói hay chết no, tao đây không biết, nhưng giấy quan đã sức, tao cứ phép tao làm. Đứa nào không tuân, để quan gắt, tao trình thì rũ tù". Cảnh thứ hai mở ra với lời lạy thưa của bác Phô gái xin cho chồng mình không đi xem đá bóng vì ông ấy bị ốm. Nhưng ông lí đã đáp lại nguyện vọng của bác Phô bằng những lời lẽ sắc lạnh: "Ốm gần chết cũng phải đi. Lệnh quan như thế. Ai cũng lấy cớ ốm yếu mà không đi, thì người ta đá bóng cho chó xem à"? Ông không chấp nhận người đàn bà đi xem thay chồng vì "nữ nhân ngoại tộc". Ngay cả đến những người ốm yếu ông lí cũng không tha mà bắt đi xem đá bóng cho bằng được. Con trai của cụ phó Bính vì hôm đó bận đi ăn cưới nên bà cụ chọn cách thuê người đi thay và đút lót cho ông lí ba hào để ông làm phúc. Tuy vậy ông lí vẫn chưa yên tâm vì "việc quan nào phải việc chơi, ông sợ thằng Sang "ăn mặc như thằng ăn

mày" lại không đúng với yêu cầu của quan rằng tất cả mọi người đi xem phải "ăn mặc tử tế".

Mười hai giờ trưa mới phải có mặt ở sân vận động huyện nhưng tờ mờ sáng đã nghe thấy tiếng "quát tháo om sòm" của ông lí ở sân đình: "Thiếu những mười tám thằng kia à? Tuần đầu, đến tận nhà chúng nó, lôi cổ chúng nó ra đây. Chứ đã hẹn đi lại còn định chuồn phông"! ; "Hể đứa nào láo, cứ đánh sặc tiết chúng nó ra, tội vạ ông chịu". Và bọn lính tuần đã bắt được anh Cò "nằm ẹp với con ở cạnh đồng rơm, phủ lên mình đầy rơm". Anh không đi xem đá bóng vì đi xem sẽ mất buổi làm, cả hai bố con sẽ nhịn đói. Không đợi anh phân trần, giải thích thì lính tuần "lôi xềnh xệnh đi". Cuối cùng là cảnh chín mươi tư người, xếp hàng năm lại, đi đều để lên sân vận động huyện xem đá bóng và tiếng chửi của ông lí: "Chúng nó ngu như lợn. Người ta cho đi xem đá bóng chứ ai làm gì mà cũng phải bắt. Rồi quan thấy không đủ số, lại chửi ông không bận tâm". Hóa ra ông lí chỉ quan tâm đến việc phục tùng lệnh quan mà không linh hoạt trong việc xem xét lí do, hoàn cảnh thực tế mà họ đang gặp phải. Dù người dân có van xin hay nài nỉ thì ông lí cũng không mấy may bận tâm. Chỉ bà cụ phó Bính có tiền lo lót nên ông lí mới trách nhẹ: "Làm việc mà cứ gặp phải những người như con bà, thì tôi đến chết mất" rồi cầm lấy tiền bỏ vào túi.

Chỉ là một buổi đi xem đá bóng mà quan trên phải dùng đến lệnh để bắt buộc mọi người tham gia đầy đủ. Mâu thuẫn trào phúng cũng vì thế mà trở nên đặc sắc. Do đâu mà đối với người dân việc đi xem đá bóng lại trở thành tai họa? Phải chăng, khi cuộc sống quá nghèo túng, đói khổ, nhân dân phải chịu sự áp bức, bóc lột nặng nề của tầng lớp thống trị nên nếu nghỉ một buổi làm có thể sẽ bị người chủ đánh đập, vợ con, gia đình sẽ bị chết đói? Phải chăng nhân ta nắm được thủ đoạn nhằm đánh lạc lòng yêu nước của thực dân Pháp nên họ tìm cách trốn tránh, chống đối?

Tính chất trào phúng của truyện ngắn này được tác giả thể hiện qua lớp ngôn từ đả kích, châm biếm, cách kể chuyện tự nhiên, hài hước. Qua đó thể hiện thái độ phê phán sự giả dối, lừa bịp và chính sách mị dân của thực dân Pháp. Chúng lợi dụng tâm lí đám đông để phục vụ cho mục đích, quyền lợi của mình chứ không thật lòng quan tâm đến đời sống của nhân dân - dân tộc mà chúng có công "khai hóa", "bảo hộ". Tiếng cười của Nguyễn Công Hoan đã đả kích vào những trò mị dân tầm thường của quân thực dân. Tiếng cười ấy

còn nhằm vào ông lí - một người luôn chấp hành nghiêm túc lệnh quan nhưng lại nhận ăn đút lót.

Như vậy, truyện ngắn "Tinh thần thể dục" đã trở thành tác phẩm tiêu biểu cho tài năng trào phúng của Nguyễn Công Hoan. Đồng thời đây cũng là tác phẩm khiến ông trở thành một trong những tên tuổi nổi bật của nền văn học hiện thực Việt Nam.

Bài làm 4

Cái duyên văn tự của Nguyễn Công Hoan là ở những nụ cười trào phúng qua hàng loạt truyện ngắn đặc sắc, nhất là những tác phẩm được ông viết trong thời kì Mặt trận dân chủ Đông Dương (1936-1939). Tiếng cười trong tác phẩm của Nguyễn Công Hoan mang tính chất chiến đấu và ý nghĩa phê phán sâu sắc.

Truyện ngắn "Tinh thần thể dục" là một truyện ngắn đặc sắc, khác nào một truyện cười dân gian, một màn hài kịch có sáu lớp, lớp nào cũng đầy mâu thuẫn, đầy nghịch lí 1 đến tức cười, buồn cười!

Lí trưởng lo sốt vó khi nhận được trát của quan huyện Lê Thăng. Lo "bị cữu" nếu không bắt đủ 100 người đưa lên sân vận động huyện đúng 12 giờ xem cuộc đá bóng 1 thi. Làng Ngũ Vọng lại phải có năm lá cờ (cờ phướn, cờ thần?) sẵn sàng từ 10 giờ 1 sáng. Trát quan chứ phải lời nói vu vơ đâu? Dưới chính sách khai hoá của ông Tây, 1 đám dân ngu khu đen của làng Ngũ Vọng lại phải ăn mặc tử tế, đi đứng nghiêm chỉnh, và phải vỗ tay luôn luôn, nghe trát quan mà thầy lí không bút tai vò đầu sao được? Cái hạn ngày 19 mars này đã đến rồi!

Lí trưởng và bọn người tuấn như lũ đầu trâu mặt ngựa - chạy như cò lông công! Đám dân đen sẽ mở mày mở mặt, sẽ hạnh phúc phúc biết bao vì được xem cuộc đá bóng thi "nhiều chiến tướng đá rất hay mọi nhẽ

Với anh Mịch, đi xem đá bóng sẽ mất một ngày công, "phải đi làm trừ nợ cho ông Nghị", nếu không sẽ bị ông Nghị "đánh chết", ông ấy "ghét", vợ con sẽ "chết đói". Cái mặt "nhăn nhó" đến thâm hại, tiếng van xin nghe thật ai oán: "Lạy ông, ông làm phúc tha cho con...", "cầm cò con lạy ông trăm nghìn mớ lạy...", Lí trưởng "giơ roi song to bằng ngón chân cái lên trời" dậm dọa: "chết đói hay chết no tao đây không biết... Hôm ấy, mà mày không đi, tao sai tuần đến gõ cổ lại, đừng kêu". Người dân khốn nạn như anh Mịch thì bị bắt đi xem

đá bóng khác nào bị bắt đi phu. Cái tinh thần thể dục của anh ta là như thế đó!

Bác Phô trai cũng được thầy lí "ưu ái" cho đi xem đá bóng. Nhưng bác ta đang ốm, làm sao đi bộ được "những chín cây lô méch". Dù vợ con cố van xin, nhưng với thầy lí thì không thể hoãn được: "Ôm gần chết cũng phải đi. Lệnh quan như thế. Ai cũng lấy cớ ốm yếu mà không đi, thì người ta đá bóng cho chó xem à? Thầy lí ác khẩu hay nhà văn ác khẩu? Ai nghe được câu nói ấy cũng phải bật cười về sự thô lỗ của thầy lí, bật cười về cái tinh thần thể dục của đám dân đen nô lệ! Đã có một thời vua cấm đàn bà mặc váy đi ra ngoài đường:

Chiều từ trong nớ ban ra,

Cắm quần không đậy người ta hải hùng.

Không đi thì chợ không đông,

Đi thì phải mượn quần chồng sao đang.

Có quần ra quán bán hàng,

Không quần ra đứng đầu làng trông vua.

(Ca dao)

Bác Phô gái thật "sáng kiến" xin nghỉ buổi chợ để đi xem đá bóng thay chồng, nhưng không thể được. Thầy lí cho biết: "Phải là đàn ông kia. Chứ nữ nhân ngoại tộc, ai kẻ", Chi tiết này cũng rất hóm hình phản ánh tinh thần thể dục của dân ta!

Kẻ có máu mặt như bà cụ phó Bính thì phải thuê thằng Sang đi thay con mình, nhưng đã phải biện một cái lễ "ba hào" dâng cho thầy lí. Ông ta "nhăn mặt, nhặt ba hào, bỏ túi" rồi nói một cách khó nói: "Tôi nhận lễ của con bà mà tôi lo lắng. Việc quan nào phải việc chơi". Đây cũng là một chi tiết trào phúng không chỉ có giá trị châm biếm cái tinh thần thể dục của dân An Nam mà còn đả kích thói ăn bẩn của bọn quan lại, hào í ngày xưa. Người đọc lại nhớ đến hình ảnh quan phụ mẫu vừa đòi tiền anh Pha vừa đưa tay vét cái đĩa không để trước mặt ba bốn lần, nhớ tới chuyện huyện ăn bẩn đồng hào của con mẹ Nuôi. Những đòn đả kích của Nguyễn Công Hoan lúc nào cũng sắc nhọn, hóm hình.

Thằng Cò cũng được ông lí bắt đi xem đá bóng. Hắn đi xem đá bóng thì sẽ mất một buổi làm, con hắn sẽ chịu đói. Và lại, hắn "không mượn đâu được quần áo" để đi! Hắn phải trốn trong đồng rơm khi nghe tiếng ông lí quát, ông lí nói oang oang, khi tiếng dạ râm ran của bọn tuấn cất lên "giữa những tiếng chó rống dậy". Hình ảnh cha con thằng Cò thật thảm hại: thằng bé con nhắm nghiền mắt, ôm chặt lấy bố, sợ quá không khóc được; còn thằng Cò bị bọn tuấn "iôi xênh xệch" điệu ra đình. Với thằng Cò thì việc phải đi xem đá bóng là một tai hoạ. Không đi cũng không được, trốn tránh cũng không xong. Hắn sẽ bị ông lí "đánh sặc tiết".

Đoạn thứ sáu, ông lí xuất hiện trên sân khấu hề. Ông đã "săn", đã "tróc", đã quát tháo om sòm mấy ngày liền thế mà cũng chỉ bắt được 94 người. Ông bắt "94 thằng" phải xếp hàng năm đi lên huyện xem đá bóng. Bọn tuấn phải đi kèm, còn ông thì "lo lắng, đi cuối cùng, mắt nhanh nhẹn để coi cẩn thận như coi tù binh". Thiếu những sáu người, sao thầy lí chẳng lo, thầy đã "tuân cứ" nhưng khổ vì cái tinh thần thể dục của đám dân ngu khu đen Ngũ Vọng chỉ có rứa! Không khéo thầy lí sẽ "bị cữu", bị mất triệu đồng! Ở cái lớp thứ sáu của màn kịch, ta được nghe hai lần ông lí "nghe răng" nói, trợn mắt chửi:

Chúng nó ngu như lợn. Người ta cho xem đá bóng chứ ai làm gì mà cũng phải bắt. Rồi quan thấy không đủ số, lại chửi ông không tận tâm.

- Mẹ bố chúng nó, cho đi xem đá bóng chứ ai giết chết mà phải trốn như trốn giặc!

Miệng ông lí quả là sang "cố gang cố thép". Ông đã nói lên sự thật đến đau lòng và buồn cười về cái tinh thần thể dục của dân An Nam dưới sự bảo hộ và khai hoá của thực dân Pháp.

Nguyễn Công Hoan đã vạch trần những nghịch những mâu thuẫn để châm biếm và đả kích tính chất bịp bợm của "phong trào thể dục thể thao" mà thực dân Pháp cổ động rầm rộ nhằm đánh lạc hướng thanh niên ta hồi đó. Khi dân đói khổ, cơm không có mà ăn, áo không có mà mặc, ốm đau không có thuốc thì ai dờ hơi mới đi xem đá bóng!

"Tinh thần thể dục là một truyện ngắn đặc sắc và độc đáo thể hiện bút pháp nghệ thuật trào phúng sắc nhọn của Nguyễn Công Hoan. Nó còn chứa đựng một ý vị triết lí sâu xa để mọi người cùng nghĩ về mọi cái phù phiếm trong xã hội.

Bài làm 5

Truyện ngắn Tinh thần thể dục (đăng trên tuần báo tiêu thuyết thứ bảy số 251, ngày 25/3/1939) đã vạch rõ tính chất bịp bợm của phong trào "thể dục thể thao", "vui vẻ trẻ trung" đương thời mà thực dân Pháp cố động rầm rộ để đánh lạc hướng thanh niên.

Có thể thấy Tinh thần thể dục là một tấn bi hài kịch xung quanh chuyện thể thao lúc bấy giờ.

Vào những năm đầu thế kỉ XX. Sau khi đặt xong ách thống trị ở Việt Nam và Đông Dương, thực dân Pháp bắt đầu tuyên truyền cho chính sách khai thác thuộc địa của chúng. Với các chiêu bài "mở mang nền văn minh tân tiến" để lừa bịp nhân dân toàn thế giới, rằng chúng đến An Nam để "khai hoá văn minh" nhưng thực chất là để che đậy bản chất thực dân của chúng, che đậy dã tâm cướp nước xâm lăng. Hành động của chúng đã tạo nên một vở hài kịch đặc biệt: "Tinh thần thể dục".

Chất bi hài kịch bộc lộ rõ ngay từ đầu tác phẩm, trong trát quan gửi xuống:

Nay thừa lệnh Tinh đường..... tại sân vận động huyện có cuộc đá bóng thi, nhiều chiến tướng đá rất hay, mọi nhẽ"...

Bức trát quan với nội dung thể thao "vui vẻ trẻ trung" mà như một mệnh lệnh bắt người ta đi xem như bắt đi phu đi lính. Đã thế, trát quan lại hết lời quảng cáo cho các chiến tướng "đá rất hay, mọi nhẽ". Thật là hài hước.

Làng Ngũ Vọng nhận được lệnh phải cử đủ 100 người, "ai đi đến sân vận động cũng phải ăn mặc tử tế, đi đứng nghiêm chỉnh phải vỗ tay luôn luôn, vì hôm ấy có nhiều quan khách"; rồi lại phải "có 5 lá cờ, sẵn sàng từ mười giờ sáng", ai "không tuân lệnh sẽ bị cửi".

Tiếng cười ở đây bật lên là do có mâu thuẫn giữa một bên là tinh thần tự nguyện của thể dục thể thao, một bên là mệnh lệnh hết sức nghiêm khắc; một bên là tình yêu, hứng thú của người dân đối với bóng đá với một bên là sự ép buộc.

Tiếp sau bức trát quan là những cảnh người dân tìm cách trốn tránh, với những cuộc săn lùng ráo riết của ông lí.

Bắt đầu là cảnh anh Mịch nhăn nhó chấp tay lạy ông lí xin tha cho không đi xem bóng đá. Vì cuộc sống quá khổ khăn, anh phải ở nhà đi làm trừ nợ cho ông Nghị, nếu không thì vợ con anh chết đói.

Trớ trêu thay, các quan của dân đầu có thêm để ý đến sự sống hay chết, đói hay no của dân. Ông lí chỉ biết làm theo lệnh quan trên ép người ta đi xem như ép nộp sưu nộp thuế. Hết nạn nha dịch, sưu cao thuế nặng, lại đến nạn đi xem bóng đá". Ông lí chiêu sổ đinh để bắt đủ 100 người, ai chống sẽ bị bắt rữ tù. Anh Mịch, "cắn răng, cắn cổ" lạy cụ lí. Đi xem bóng đá chứ có phải đi tù đâu sao lại sợ đến vậy? Vì cuộc sống túng quẫn quá, họ không sức đâu để đi xem bóng đá. Một cảnh tượng cười ra nước mắt.

Vậy mâu thuẫn hài hước đã được bộc lộ giữa một bên là "phong trào thể dục" với một bên là đời sống khốn khổ của nhân dân.

Cảnh tượng tiếp theo là bác Phô gái. Đến cả một người ốm gần chết như chồng bác Phô gái cũng không được miễn. Vì "ai cũng lấy cớ ốm yếu mà không đi thì người ta đá bóng cho chó xem à?". Và lại, bác Phô gái cũng không đi thay được vì "nữ nhân ngoại tộc, ai kẻ!". Rõ ràng, người dân ở đây không chỉ khổ vì nạn bóng đá hay đói nghèo mà còn vì nạn cường hào, ác bá ức hiếp.

Lại thêm một cảnh quan trọng nữa là bác phó Bính. Ông lí trưởng làm theo phép nghiêm túc đến thể lại đi nhận tiền của bà phó chỉ vì để cho một người khác đi xem bóng đá thay con trai bà. Thì ra chỉ có việc đi xem hay không đi xem bóng đá cũng phải có tiền hối lộ. Chi tiết ông Lí nhăn mặt nhặt ba hào bỏ túi đã mâu thuẫn với sự uy nghiêm của ông tạo ra sự hài hước. Lời nói thì vừa "oai phong" vừa bộc lộ cái bản chất bản thiêu, đê tiện:

- Tôi nhận lễ của con bà mà tôi lo lắm. Việc quan nào phải việc chơi.

Cái việc ông sắp xếp thời gian cho mọi người lên huyện cũng thật nực cười: trận bóng đá tận ba giờ chiều mới khai mạc, thế mà người xem phải tập trung từ ba giờ sáng, lại còn phải chuẩn bị cơm nắm từ chiều hôm trước..

Nguyễn Công Hoan là cây bút trào phúng xuất sắc, do đó, ta thấy tiếng cười của ông vừa thâm thúy vừa sâu cay. Nghịch lí thể hiện ngay ở tiêu đề của tác phẩm: "Tinh thần thể dục". Đáng lẽ tiêu đề ấy là để ca ngợi thể dục thể thao mới đúng. Nhưng khi đọc những trang truyện chúng ta lại thấy điều ngược lại.

Cuộc bắt người đi xem thể thao đã trở thành cuộc đi săn. "Người đi săn" ở đây là bọn tuần do ông lí điều khiển, và nạn nhân không ai khác, đó là người nông dân khốn khổ. Họ vì nghèo đói, vì không thích bóng đá nên tìm đủ mọi cách để trốn tránh. Dăm sáu anh khôn ngoan đã kéo đến ngủ nhờ nhà khác, hoặc làng khác. Thật là một cuộc "lánh nạn". Những ngôn từ ở đây được dùng thật sắc sảo. Những cuộc đối thoại diễn ra trong tác phẩm ngắn gọn, rõ ràng như ngôn ngữ kịch, khiến người ta cười ra nước mắt.

Màn kịch cuối cùng, nặng nề nhất là cảnh thằng Cò trốn cùng con nhỏ trong đồng rơm, bị lính tuần bắt được. Ta hãy nghe cuộc đối thoại của thằng Cò với hai anh tuần:

- Lạy các bác, các bác cho tôi ở nhà làm ăn.
- Sao anh đã hẹn với ông lí, lại không đi, để ông ấy chửi địa lên kia kìa.
- Tôi đi thì tôi mất cả ngày, mà mất buổi làm thì tôi với cháu nhịn đói.
- Tôi không biết!
- Mấy bị tôi không mượn đâu được quần áo.
- Không biết! Anh ra đình mà kêu với ông lí!

Trong từng câu chữ, ta đã thấy mâu thuẫn trào phúng hiện lên rõ nét. Đến ông lí trưởng làng Ngũ vọng, người chịu trách nhiệm chính trong việc săn người đi xem bóng đá cũng phải thốt lên: "Chúng nó ngu như lợn. Người ta cho xem đá bóng chứ ai làm gì mà cũng phải bắt...."; "Mẹ bố chúng nó, cho đi xem đá bóng chứ ai giết thê mà phải trốn như trốn giặc .

Tinh thần thể dục đã phản ánh một cách sâu sắc thực trạng đời sống nhân dân cũng như xã hội Việt Nam lúc bấy giờ. Khi nền văn minh Âu Tây mà thực dân Pháp đem đến Việt Nam đã làm xáo trộn, tạo nên một xã hội hỗn độn giữa lúc nhân dân đang bị bóc lột bản cùng.

Tính bi hài kịch của truyện đã tạo ra những đòn tấn công sắc nhọn đối với chế độ thực dân, phong kiến, lột mặt nạ "văn minh", để lộ ra một cách rất rõ ràng hiện thực tăm tối và khốn khổ của nhân dân do nạn bóc lột, cường hào, tham nhũng với cường quyền nữa, trong đó có "nạn thể dục thể thao".

Bài làm 6

Nguyễn Công Hoan (1903- 1977) quê ở làng Xuân Cầu, huyện Văn Giang, tỉnh Hưng Yên. Trước Cách mạng tháng Tám, ông vừa dạy học vừa viết văn. Là tác giả của hơn hai chục truyện dài nhưng Nguyễn Công Hoan đặc biệt thành công trong lĩnh vực truyện ngắn. Ông là một trong những nhà văn tiêu biểu của trào lưu văn học hiện thực phê phán 1930 – 1945. sau Cách mạng, ông hăng hái tham gia hoạt động báo chí, văn học và là Chủ tịch Hội Nhà văn Việt Nam khóa đầu tiên (năm 1957).

Tác phẩm chính: Kép Tư Bền (1935), Bước đường cùng (1938), Đời viết văn của tôi (1971),... Với những đóng góp tích cực trên nửa thế kỉ cầm bút, Nguyễn Công Hoan là một trong những nhà văn lớn của nền văn học hiện

đại Việt Nam. Ông được nhà nước tặng Giải thưởng Hồ Chí Minh về văn học nghệ thuật đợt I, năm 1996.

Tinh thần thể dục được sáng tác năm 1938, đăng trên Tiểu thuyết thứ bảy số 251 ngày 25-3-1939. Thời gian này, viên toàn quyền Đờ-cu (Decoux) đưa ra một số chủ trương lừa bịp, có tính chất mỉa dân. Cuộc vận động cho phong trào thể thao Đuy-cô-roa (Ducoroy) là một trong những thủ đoạn lừa bịp đó.

Nguyễn Công Hoan đã viết truyện ngắn này để vạch trần cái trò hề của thực dân Pháp hàng mua chuộc, lừa phỉnh nhân dân ta. Ông đã dùng tiếng cười phê phán mỉa mai sâu cay để lật tẩy bộ mặt giả nhân giả nghĩa của kẻ thù. Có thể xem đây là truyện ngắn tiêu biểu cho nghệ thuật trào phúng bậc thầy của Nguyễn Công Hoan trong văn xuôi trước cách mạng tháng Tám.

Bằng tiếng cười phê phán mỉa mai sâu cay, Nguyễn Công Hoan đã dựng lên cảnh bắt người đi xem đá bóng bằng cái “tinh thần thể dục” giả hiệu, hình thức của phong trào thể thao Đuy-cô-roa do thực dân Pháp vận động lúc bấy giờ để lừa bịp nhân dân ta.

Truyện ngắn Tinh thần thể dục đã vạch trần cái trò hề “vui vẻ trẻ trung của thực dân Pháp trong cảnh bắt người đi xem đá bóng mà như đi bắt giặc đã khiến họ phải tìm mọi cách để trốn tránh trước nhà chức trách. Tấn bi hài kịch đó đã tố cáo mạnh mẽ bộ mặt xảo trá, mỉa dân của chính quyền thực dân phong kiến đồng thời cho ta thấy số phận éo le, đáng thương của người nông dân trong cảnh đời nô lệ.

Câu chuyện “Tinh thần thể dục” đã bộc lộ mâu thuẫn giữa bản chất với hiện tượng, giữa nội dung và hình thức của phong trào thể thao này. Để được lòng bọn thực dân, quan tỉnh thức quan huyện, quan huyện ép hương lí các xã; bọn chức dịch này lại hành hạ nhân dân.

Thật là hài hước: xem bóng đá mà phải đi bắt người cho đủ số quy định bắt người đi xem đá bóng mà như đi bắt giặc bởi mọi người đều trốn không ai muốn đi xem (đi xem thì mất việc, mà mất việc thì lấy gì ăn để sống!?). Do vậy, “được” quan trên cho đi xem đá bóng mà người dân sợ như phải đi phu, đi lính, tìm mọi cách để trốn.

Làng xóm náo loạn, dân tình xao xuyến sợ sệt, bọn hương lí thừa cơ đục nước béo cò, bòn rút từng xu của người nông dân kiệt xác. Đúng là một tấn bi hài kịch cười ra nước mắt. Và đằng sau tiếng cười ấy, tác giả còn cho ta thấy cảnh đời éo le, đáng thương của người nông dân trong chế độ thực dân phong kiến trước Cách mạng tháng Tám.

Từ hiện thực có thật lúc bấy giờ của phong trào thể thao Duy-côroa, tác giả đã xây dựng được những tình huống truyện gay cấn, giàu kịch tính và có tác dụng gây cười. Cốt truyện đơn giản nhưng lại gồm nhiều cảnh, các cảnh chuyển tiếp nhanh như trong một cuốn phim sôi động với nhiều con người, nhiều cảnh đời, nhiều tình huống đặc sắc, thú vị.

Cảnh anh Mịch nhìn nhó với ông Lí; cảnh bác Phó gái dịu dàng, đặt cành cau lên bàn, ngồi xôm ở xó cửa, gái tại, nói với ông Lí; rồi bà cụ Phó Bính, mắt kèm nhèm, vừa nói vừa cười rất vô duyên; rồi tiếng ông Lí quát tháo om sòm, tiếng dạ ran của những người tuân và những ngọn đuốc linh tinh kéo đi các ngã.

Cuối cùng là cảnh thằng cơ nằm ép với con ở cạnh đồng rom, phủ lên mình đầy rom cũng bị lôi ra để bắt đi xem đá bóng. Nhưng vẫn còn thiếu sáu người, và 94 người không trốn thoát đã xếp hàng năm bị áp giải lên sân vận động như một đoàn tù binh...

Tất cả đã tạo nên một tiếng cười trào phúng châm biếm sâu cay mang ý nghĩa phê phán mạnh mẽ. Đó là tiếng cười của Nguyễn Công Hoan, mang nét riêng của một cây bút trào phúng bậc thầy để ném tiếng cười đó vào cái chế độ thực dân phong kiến!

Bài làm 7

Nguyễn Công Hoan là "bậc thầy truyện ngắn trong văn học Việt Nam hiện đại", "là ngọn cờ đầu của văn học hiện thực phê phán Việt Nam... Nguyễn Công Hoan đến với chủ nghĩa hiện thực bằng văn học trào phúng". Ông viết văn với ngòi bút lạc quan, dùng tiếng cười làm thứ vũ khí của kẻ mạnh để đánh vào cái chế độ thực dân - nửa phong kiến đầy thối nát, xấu xa, với đa số những đề tài được ông khai thác từ trong cuộc đời nghèo khổ, lầm lũi của tầng lớp nhân dân dưới đáy xã hội.

Thông qua tiếng cười có vẻ lạc quan trào phúng đó, người ta mới nhận ra những sự thực, những đớn đau thật thương tâm về những kiếp người khốn khổ bị dày ải dưới chế độ nửa nạc nửa mỡ, đầy lố lăng, độc ác. Tinh thần thể dục là một trong những truyện ngắn nổi bật của Nguyễn Công Hoan trong sự nghiệp văn chương trào phúng, bằng giọng văn hóm hỉnh, sâu cay ông đã vạch rõ cái bản chất lố bịch, bịp bợm của "phong trào thể dục thể thao" nhằm đánh lạc hướng, che lấp đi phong trào cách mạng của tầng lớp thanh niên đương thời.

Truyện ngắn Tinh thần thể dục bắt đầu và xuyên suốt với những mẩu chuyện tưởng rời rạc chẳng liên quan gì tới nhau. Đầu tiên là một bức trát lạ lùng, trông cứ như tờ quảng cáo với nào là "sân vận động huyện có một

cuộc đá bóng thi, nhiều chiến tướng đá rất hay, mọi nhẽ", thế nhưng khúc dưới thì lại quy định đủ điều, cứ như sợ cuộc đá bóng này sẽ không ai đi xem nên mới phải quy định làng dẫn đủ một trăm người, không được phép thiếu, rồi đủ năm lá cờ, rồi phải "vỗ tay luôn luôn" một cách giả tạo vì có nhiều quan khách.

Thiết nghĩ rằng một cuộc thi, cuộc chơi vui vẻ thì chẳng cần phải quy định cái sự hào hứng hài hước ấy, rồi cũng chẳng phải bắt dân đi coi như đi phu, đi lính vậy. Ôi thế rồi cuộc là đi xem bóng hay là đi phu nhỉ, sự mâu thuẫn nực cười trong bức trát đưa về đã khởi đầu một loạt những tiếng cười về sự mâu thuẫn của một tinh thần thể dục bị ép buộc ở đẳng sau.

Người ta thậm chí lo sợ, tìm mọi cách để trốn tránh cái việc đi xem đá bóng này, như việc trốn đi lao dịch, đi phu, đi lính vậy, đủ các tình huống trở trêu và hài hước diễn ra đủ cả, nào lạy lục van xin, nào dứt lốt, nào thuê người đi thay, rồi áp giải người xem bóng như áp giải tù binh,... Đôi lúc thật muốn đặt tên cho sự kiện bóng đá này thành "chuyến phu bóng đá" thì có lẽ sẽ hợp lý với những gì đang xảy ra hơn cả.

Sau bức trát ấy, là cảnh anh Mịch quỳ lạy lục van xin ông lý một cách khẩn thiết và tội nghiệp: "Lạy ông làm ơn làm phúc tha cho con...", mới đọc vào người ta cứ ngỡ chắc anh Mịch này phạm tội gì to tát lắm nên mới phải van xin hết lời như thế, còn ông lý kia thì hung dữ, kiên quyết, thậm chí là dọa nạt không thương tiếc "chết đói hay chết no tao đây không biết", "tao trình thì rữ tù", rồi thì "tao sai tuần đến gô cổ lại đừng kêu",...

Độc giả cứ chắc mẩm hẳn là chuyện đại sự thế mới có cái việc bắt bớ, gô cổ, bỏ tù, rồi ông lý ra bẻ gắt gông thế kia chứ. Phải nói cái sự kiện bóng đá này đã trở thành nỗi ám ảnh của dân làng, của những con người khốn khổ như anh Mịch, hết đi phu, hết còng lưng nộp sưu thuế, giờ lại phải bót ra một ngày để đi "vỗ tay" cho đủ số, khiến người ta phải hết hơi hết sức, không có đủ thời gian và sức lực để đối phó nữa.

Như vậy trận banh cầu, với tinh thần vui vẻ, trẻ khỏe, dựa trên tinh thần tự nguyện đã trở thành gánh nặng của dân làng, chứ còn đâu cái tinh thần tự nguyện, vì ham thích thể thao nữa, đó là mâu thuẫn khiến người ta phải cười ra nước mắt.

Lại đến bác Phô gái khép nép, dịu dàng đến dứt lốt ông lý, xin xỏ để cho ông chồng ốm bệnh của mình không phải đi...xem bóng đá! Ô, hóa ra là đi xem bóng đá, thế nhưng chẳng phải xem bóng là cái thú vui của những người yêu thể thao, là dựa theo tinh thần tự nguyện ư, có sao người ta lại phải dứt lốt, lạy lục để chẳng phải đi.

Thậm chí kỳ lạ đến mức ông lý tuyệt tình "ôm gần chết cũng phải đi", rồi thì độc giả cũng phải phì cười vì câu nói đậm chất tấu hài về một trận đá bóng có vẻ không mấy hay ho này "Ai cũng lấy cớ ốm yếu mà không đi thì người ta đá bóng cho chó xem à?".

Vốn bác Phó gái cũng định đi thay chồng thế nhưng mà ông lý lại vẫn không chịu, rằng đàn bà thì là "nữ nhân ngoại tộc, ai kể". Người ta lại lần nữa nhìn ra cái thói nát, lạc hậu của chế độ phong kiến suy tàn, mục rỗng, đến xem bóng đá nhưng cũng trọng nam khinh nữ, đàn bà không được phép xem! Ôi, đây lại là cái tinh thần thể dục lạ lùng gì vậy?

Vẫn một màn đứt lót khác, nhưng lần này là đứt lót để "được" thuê người đi thay của bà cụ phó Bính, đúng là muôn kiểu trên đời! Dĩ nhiên chuyện này đối với ông lý thì dễ giải quyết hơn, bởi chỉ cần đủ mặt nam đình là được, ông ta nhận đứt lót ấy, nhưng cũng ra vẻ khó xử cho "dễ coi" một chút "Tôi nhận lễ của con bà mà tôi lo lắm.

Việc quan nào phải việc chơi". Lần nữa độc giả lại nhìn thấy cái bộ mặt tham lam, bần thiêu và đê tiện của tầng lớp phong kiến, suy cho cùng chúng vẫn chỉ thích cái việc vẫn vừa lòng quan trên mà lại được đầy túi mình, khôn ngoan hết mực! Chính cái mâu thuẫn giữa lời nói và hành động nhận 3 hào của bà phó Bính khiến độc giả phải phì cười vì sự đê tiện của ông lý.

Mạch truyện càng gây cười mạnh mẽ khi nghe đến khúc ông lý sắp xếp thời gian dẫn người đi cổ vũ bóng đá, theo một cái lý thông thường thì giờ nào có trận đấu người đi xem sẽ thông thả tới với một tinh thần thoải mái vui vẻ. Thế nhưng không, trong "Tinh thần thể dục" chuyện đi xem bóng này chẳng khác nào một chuyến đi phu, hành quân xa đầy vất vả và nghiêm cẩn.

Nó kỳ quặc đến mức trận bóng diễn ra vào 3, 4 giờ chiều thế nhưng người đi xem lại buộc phải tập trung từ lúc gà gáy, cơm nước thậm chí phải chuẩn bị từ chiều hôm trước. Thú thực mà nói, chuyện đi coi bóng như thế này chẳng trách người ta chỉ ước được ở nhà, cố mà đứt lót sao cho qua ải, bởi nó còn lằng nhằng và mệt mỏi hơn cả đi làm, chứ lấy đâu ra cái tinh thần thể dục, tinh thần giải trí trẻ khỏe.

Cao trào nhất là phải đến cảnh dẫn người đi xem bóng, một cảnh tượng xưa nay chưa từng có khiến người ta phải cười ra nước mắt, không phải là vui mà cười, mà bởi vì tiếng cười Nguyễn Công Hoan sâu cay quá, hiện thực quá, nó chân thực một cách tàn nhẫn và khốn khổ. Ai đời, có thể nghĩ ra cảnh đi kiểm người đi xem bóng lại biến tướng thành một cuộc vây bắt, truy lùng như thể có tù nhân vượt ngục vậy, người bị truy bắt thì sợ sệt, khúm núm trốn như trốn nợ.

Bộ mặt tàn ác của chế độ phong kiến lại một lần nữa bị Nguyễn Công Hoan công khai vạch ra, bằng câu chữ, câu gắt của ông lý "Hể đứa nào láo cú đánh sắc tiết chúng nó ra...Chúng bay gô cả giải được ra đây cho ông!". Phải chăng ông lý cứ nhỏ nhẹ khuyến khích, động viên, bỏ cái sự độc ác, uy quyền ấy đi có khi cũng chẳng thiếu tận tám đứa! Những người trốn không đi kẻ thì muốn trốn ở nhà đi làm kiếm tiền cứu đói cho gia đình, kẻ thì chẳng mượn được bộ đồ nghiêm chỉnh để đi "vỡ tay".

Cái đói cái khổ nó làm con người ta mệt mỏi cả về tinh thần lẫn thể xác, lại thêm cái tinh thần thể dục bịp bợm hành hạ thật không kể đâu cho hết nỗi khổ của người nông dân Việt Nam, thật đau xót, đến đây đã chẳng thể nào cười nổi với những cái mâu thuẫn điên rồ của tinh thần thể dục ấy nữa. Thế đấy, kẻ thoát được cũng phải dựa vào chiêu trò ngủ lang, ngủ nhò, coi như "lánh nạn", như tránh tà, còn ông lý thì coi xét người đi xem chẳng khác nào "tù binh", chỉ sợ coi sóc không kỹ lại xổng mất không chừng.

Thật sự, cuộc thi bóng kia lúc này càng trở nên lố bịch, nó trở thành công cụ cho bọn quan sai được dịp tỏ ra nhiệt tình, trách nhiệm với công việc, lại được vơ đây túi, trở thành gánh nặng, thành nỗi ám ảnh của người nông dân khốn khổ, cùng cực. Và cái trào phúng, cái mâu thuẫn của câu chuyện cũng thể hiện ở chính những lời chữ rửa của ông lý "Chúng nó ngu như lợn. Người ta cho xem đá bóng chứ ai làm gì mà cũng phải bắt....", "Mẹ bố chúng nó, cho đi xem đá bóng chứ ai giết thể mà phải trốn như trốn giặc".

Tinh thần thể dục của Nguyễn Công Hoan đã châm biếm, trào phúng một cách sâu sắc với cốt truyện rời rạc, chứa đựng đầy những mâu thuẫn lạ lùng khiến người ta cười ra nước mắt. Qua đó tác giả vạch trần cái bộ mặt "văn minh" bịp bợm của bè lũ thực dân, cùng với sự phối hợp lố bịch, tàn ác của bọn tay sai phong kiến đã đẩy nhân dân vào cảnh khốn cùng, tách biệt người dân Việt Nam khỏi các phong trào cách mạng, chống lại bè lũ xâm lược bằng những trò có vẻ là đưa văn minh vào đất nước ta như cầu lông, bóng đá, bóng bàn, bơi lội,...

Truyện ngắn thành công bởi ngôn ngữ truyện tự nhiên, sinh động, cốt truyện nhìn tưởng rời rạc nhưng gắn kết với nhau bằng những mâu thuẫn gây cười, từ đó tập trung thể hiện tư tưởng và nội dung chính của truyện là phê phán, châm biếm sâu cay những trò lố lăng của chính quyền xã hội đương thời.

Mời bạn đọc cùng tham khảo <https://vndoc.com/tai-lieu-hoc-tap-lop-11>